

ONAFHANKELIJK DEFENSIEMAGAZINE
UITGAVE VAN DE KONINKLIJKE NEDERLANDSE VERENIGING 'ONS LEGER'

ARMEX

Meer dan 100 jaar op de bres voor de krijgsmacht

Oekraïne na De Muur
Taiwan: een 'bevroren conflict'
Mensenrechten: van idealisme naar realisme

Defensienieuws

Kolonel b.d. drs. A.E. de Rooij

B-21 Raider voor het eerst getoond

Op 2 december 2022 heeft de Amerikaanse minister van Defensie, Lloyd J. Austin III, in Palmdale, Californië de nieuwste bommenwerper van de Amerikaanse Luchtmacht onthuld. De B-21 is een strategische bommenwerper die meer dan dertig jaar na zijn voorganger, de B-2 Spirit, wordt geïntroduceerd. Het toestel zal de kern van de Amerikaanse bombardementscapaciteit gaan vormen.

De B-21 kan zowel conventionele als nucleaire munitie afwerpen en is ook geschikt om operaties van onbemande toestellen aan te sturen. Volgens minister Austin heeft het toestel een groter bereik dan elke andere bommenwerper en kan het vanuit de VS wereldwijd worden ingezet. Uiterlijk lijkt het toestel op de B-2 Spirit en het heeft net als deze *stealth* eigenschappen. Hierdoor is de B-21 in staat door te dringen tot in het vijandelijk luchtruim. De B-21 Raider wordt geproduceerd door Northrop Grumman in nauwe samenwerking met het Amerikaanse ministerie van Defensie. De ontwikkeling van het toestel begon in 2015 toen het contract aan de producent werd toegekend. De Amerikaanse Luchtmacht verwacht minimaal honderd exemplaren van het toestel aan te schaffen.

Bron: US Dod

De B-21 tijdens de 'roll out'. Foto: USAF

Oekraïense landmacht krijgt 2S22 Bohdana 155mm houwtisers

Eind januari van dit jaar maakte de Oekraïense minister van Defensie Oleksii bekend dat de eerste van de lokaal in serie geproduceerde exemplaren van de 2S22 Bohdana 155mm houwtiser binnen enkele maanden aan de strijdkrachten zullen worden geleverd. Het enige prototype van deze op een KrAZ-6322 vrachtauto gemonteerde houwtiser is het afgelopen jaar diverse malen in het gevecht gebruikt en heeft zich zeer effectief getoond, onder meer tegen de Russische bezetters van Slangeneiland.

De 2S22 Bohdana is voorzien van moderne richt- en vuurleidingsmiddelen en kan alle 155mm NAVO-standaardmunitie afvuren. De maximale dracht is 42 km met zogenaamde HEIAP (*high-explosive incendiary armor-piercing*) munitie en 50 km met raket-aangedreven projectielen. De bemanning bestaat uit vijf personen.

De KrAZ vrachtauto heeft een maximum snelheid op de weg van 80 km per uur en een bereik tot 1.000 km. Het terreinvaardige voertuig kan verticaal 70 cm overbruggen en een loopgraaf van één meter oversteken. Het kan hellingen van maximaal 60% beklimmen en diep waden tot 1,2 meter.

Bron: Army Recognition

Een 2S22 Bohdana houwtiser tijdens een parade in Kiev. Foto: Wikimedia Commons, VoidWanderer

Elbit Systems UK gaat Magni-X microdrones leveren aan de Britse Landmacht

De Magni-X is een beproefde microdrone voor militair gebruik die verticaal kan opstijgen en landen (*vertical take-off and landing, VTOL*). Het toesteltje maakt deel uit van een familie van onbemande vliegtuigen uitgerust met vier rotors - zogenaamde *quadcopters* - die wereldwijd door strijdkrachten worden gebruikt.

Elbit Systems UK zal de drones gebruiksgereed afleveren. Het te leveren systeem kan worden uitgerust met een scala aan middelen, waaronder elektro-optische en infraroodcamera's. De Magni-X is 2kg zwaar en kan worden ingepakt en zo eenvoudig worden vervoerd. De drone is in staat autonoom te opereren. Hij kan ook worden geïntegreerd in een commandoeringssysteem van de producent waardoor mogelijkheden voor *swarming* ontstaan.

De Magni-X is moeilijk te detecteren met radar en maakt weinig geluid. De drone kan maximaal 60 minuten ononderbroken worden ingezet.

Bron: Army Recognition

Een Magni-X microdrone tijdens de vlucht. Foto: Elbit Systems

Op de korrel

Privacy of 'veiligheid en levens': that's the question

Kolonel b.d. drs. A.E. de Rooij

Velen van u zullen zich de ophef herinneren die eind 2020 ontstond toen bekend werd dat het Land Information Manoeuvre Centre (LIMC) onderzoek deed op basis van open bronnen op het internet en daarbij inging tegen de bescherming die burgers hebben op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Dit komt omdat de AVG overheidsinstanties strengere regels oplegt dan private instanties. Zo mag bijvoorbeeld een organisatie als Bellingcat alles doen wat niet expliciet is verboden. Een overheidsinstantie mag niets doen behalve wat expliciet is toegestaan. Defensie kent uitzonderingen op de AVG, maar die gelden alleen voor de Koninklijke Marechaussee (opsporing) en de MIVD. Uitzonderingen voor andere eenheden gelden alleen tijdens uitzendingen met een internationaal mandaat. *For the record*: de uitzonderingen zijn dus niet van toepassing voor inzet in het oosten van Europa. Zo zouden de F-35's die daar worden ingezet en bekend staan als 'datastofzuigers', naar ik vernomen heb hun sensoren moeten uitzetten als ze langs de Russische grens vliegen. Ook de privacy van Russen wordt - in vredetijd - door de Nederlandse regelgeving beschermd!

Overigens zit juist daar een belangrijk probleem. In militaire kringen wordt al enige tijd gediscussieerd over het fenomeen 'hybride oorlogvoering'. Het betreft activiteiten in het informatiedomein van ons niet vriendelijk gezinde staten, gericht tegen de veiligheid of de belangen van Nederland en zijn bondgenoten. En zij gaan daarbij niet zover dat sprake is van een vijandelijke daad, waardoor er een oorlogstoestand ontstaat. In de militaire praktijk is er dus een groot grijs gebied tussen oorlog en vrede. De wet kent een dergelijke grijze zone niet. Het is of vrede of oorlog en pas als sprake is van de laatste toestand krijgt de krijgsmacht meer bevoegdheden. Tot die tijd is de privacy van de burger heilig.

Een misschien nog groter probleem ligt bij de manier waarop onze krijgsmacht nu en in de nabije toekomst optreedt. De Defensienota 2022 stelt heel duidelijk dat "over de hele linie ingezet wordt op informatiegestuurd optreden" (IGO). Als men informatiegestuurd wil optreden, zal men als eerste informatie moeten verzamelen. En hoe is dit mogelijk binnen de beperkingen die de AVG stelt? In de praktijk komt het erop neer dat de krijgsmacht voorafgaande aan inzet niet adequaat kan trainen voor IGO. En als je ongetraind bent, sta je bij het begin van een conflict al op grote achterstand en dat kost slachtoffers.

Dat geldt overigens niet alleen voor het actief optreden. Militairen zullen ook getraind moeten worden in het optreden in een omgeving waarin met informatie wordt gevochten en dat vechten bedoel ik letterlijk. Afgelopen kerst kon Oekraïne een aanval uitvoeren op een gebouw waarbij tientallen of misschien meer dan honderd Russische soldaten omkwamen. De Russen hadden op grote schaal hun mobieltjes gebruikt en de Oekraïners konden daardoor hun projectielen gericht afvuren. Je moet er niet aan denken dat Nederlandse militairen zoiets overkomt, omdat ze er in vredetijd niet goed getraind zijn en niet beseffen hoe gevaarlijk het ongecontroleerd gebruiken van mobiele telefoons kan zijn.

Destijds heeft minister Bijleveld na de berichtgeving over het LIMC onderzoeken aangekondigd naar de werkwijze van de krijgsmacht in het informatiedomein. Naast een intern onderzoek door de Functionaris Gegevensbescherming dat afgelopen zomer werd afgerond, is er een extern onderzoek gehouden door de Commissie Brouwer. Het eindrapport van deze commissie is afgelopen januari gepresenteerd. De eerste conclusie van de commissie luidt dat de krijgsmacht klem zit tussen bestaande kaders en nieuwe dreigingen. De gestelde nieuwe dreigingen van hybride conflictvoering raken volgens de commissie aan de kern van de hoofdtaken van de krijgsmacht en vragen om aanpassing van de bestaande juridische en beleidsmatige kaders. De minister zegt in haar aanbiedingsbrief dat zij de conclusies van de Commissie Brouwer "omarmt".

Dit biedt kansen om de wet- en regelgeving aan te passen, opdat de krijgsmacht meer ruimte krijgt om in het informatiedomein te trainen. Want hoe belangrijk de privacy van de burger ook is, de veiligheid van ons land en de levens van onze militairen zijn van nog veel groter belang.

Verder in dit nummer

Het Defensienieuws staat, zoals wel vaker, op twee plaatsen in dit nummer. Hiernaast hebt u het eerste deel aangetroffen. Het tweede deel kunt u vinden op bladzijde 15. Op de bladzijden 4 – 7 staat een artikel van onze medewerker Kees Homan met een voor zichzelf sprekende titel: **Taiwan: een 'bevroren conflict'**. Zijn column treft u aan op de bladzijden 18 en 19. Hij houdt een pleidooi voor de omgang met **Mensenrechten: van idealisme naar realisme**. De bijdrage van onze andere columnist, László Marác, staat op de bladzijden 8 en 9. Hij betoogt dat de **Oekraïne-oorlog een splijtzwam is in Midden- en Oost-Europa**. Op de bladzijden 10-15 deelt onze redacteur Harry van der Horst zijn ervaringen met en mening over **Oekraïne na De Muur**. Ten slotte treft u op de bladzijden 16 en 17 een korte bijdrage aan van Gertjan van der Wall over het optreden van de Koninklijke Luchtmacht in de ruimte onder de titel **Birkeland en Huygens lokaliseren vijandelijke radar. Defensie realiseert samen met Noorwegen goedkope satellietcapaciteit**.

Foto voorpagina: Oekraïense militairen dragen de nationale vlag tijdens de parade in Kiev ter gelegenheid van de dertigste viering van de onafhankelijkheid op 24 augustus 2021. Foto: Flickr, president of Ukraine

Het colofon kunt u vinden op https://onsleger.nl/armex_ons_leger_magazine/

Taiwan: een 'bevroren conflict'

Mr. drs. C. Homan

De spanningen over Taiwan tussen de Verenigde Staten en China bereikten het afgelopen jaar een hoogtepunt na een bezoek begin augustus van de toenmalig voorzitter van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden Nancy Pelosi aan het eiland. China (Volksrepubliek China) omringde vervolgens Taiwan met militaire oefeningen in de lucht en zeeën, inclusief het blokkeren van de havens en het afvuren van ballistische raketten. Het machtsvertoon kreeg een vervolg op eerste kerstdag toen China 71 gevechtsvliegtuigen en zeven marineschepen de mediaanlijn in de Straat van Taiwan liet passeren (die middelste lijn van de zeestraat tussen China en Taiwan geldt als een onofficiële grens tussen beide landen).

Een bijkomend voordeel van deze grote militaire manifestaties van het Chinese Volksleger was bovendien om wereldwijd de gedachte te bevorderen dat de militaire opkomst van China niet te stoppen is. Dit kan ook immers Zuidoost-Aziatische burens schrik aanjagen die rivaliserende claims hebben op de Zuid-Chinese Zee.

Taiwan

Taiwan is een eiland, ongeveer 100 mijl van de kust van Zuidoost-China, gescheiden door de Straat van Taiwan. Het eiland telt 23 miljoen inwoners en bevindt zich in de zogenaamde 'eerste eilandenketen'. Deze keten omvat bevriende gebieden van de Verenigde Staten die cruciaal zijn voor het Amerikaanse buitenlandse beleid. Als China Taiwan zou overnemen, menen sommige westerse experts, dat het land minder kwetsbaar zou zijn om macht te projecteren in de westelijke Stille Oceaan en mogelijk zelfs Amerikaanse militaire bases als Guam en Hawaï zou kunnen bedreigen. Maar China houdt echter vol dat zijn intenties puur vreedzaam zijn.

China ziet Taiwan als een afgescheiden provincie die uiteindelijk weer onder controle van Beijing zal komen. Het zelfbestuurde eiland ziet zichzelf echter als verschillend van het vasteland, met een eigen grondwet en democratisch gekozen leiders. De Chinese president Xi Jinping heeft echter herhaaldelijk gezegd dat "hereniging" met Taiwan "moet worden vervuld". Al in 2005 had China immers een zogenaamde anti-afscheidingswet aangenomen, waarin het recht van China werd vastgelegd om 'niet-vreedzame middelen' tegen Taiwan te gebruiken als het probeerde zich af te scheiden van het vasteland. President Xi Jinping bracht de kwestie weer ter sprake tijdens het recente twintigste congres van de Communistische Partij van China. Hoewel Xi zei dat hij de voorkeur geeft aan hereniging met vreedzame middelen, was zijn doel duidelijk.

Geschiedenis Taiwan

Het eiland kwam voor het eerst onder volledige Chinese controle in de 17e eeuw toen de Qing-dynastie het begon te besturen. In 1895 gaf ze het eiland af aan Japan na de eerste Chinees-Japanse oorlog verloren te hebben.

China hernam het eiland opnieuw in 1945 nadat Japan de Tweede Wereldoorlog had verloren. Op het vasteland van China brak echter een burgeroorlog uit tussen nationalistische regeringstroepen onder leiding van Chiang Kai-shek en de Communistische Partij van Mao Zedong. De communisten wonnen in 1949 en namen de macht over in Beijing. Chiang Kai-shek en wat er nog over was van de nationalistische partij - bekend als de Kwomintang - vluchtten naar Taiwan, waar ze de volgende decennia regeerden.

Chiang's Republic of China regering in ballingschap beweerde aanvankelijk heel China te vertegenwoordigen. Het bezette de zetel van China in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties en werd door veel westerse landen erkend als de enige Chinese regering.

Maar tegen de jaren '70 meenden sommige landen dat de regering van Taipei niet langer kon worden beschouwd als een echte vertegenwoordiger van de honderden miljoenen mensen die op het vasteland van China woonden.

Taiwan is een eiland, ongeveer 100 mijl van de kust van Zuidoost-China. Oorspronkelijke afbeelding: Wikimedia Commons, Crocodile2020

Na 1945 brak op het vasteland van China een burgeroorlog uit tussen nationalistische regeringstroepen onder leiding van Chiang Kai-shek (rechts) en de Communistische Partij van Mao Zedong (links). Foto: Wikimedia Commons

Koerswijziging VN

In 1971 verplaatste de VN de diplomatieke erkenning naar Beijing en werd de Taiwanese regering gedwongen te vertrekken. In 1978 begon China ook zijn economie open te stellen. De Verenigde Staten erkenden kansen voor handel en de noodzaak om betrekkingen te ontwikkelen en vestigden formeel diplomatieke banden met Beijing in 1979.

Ondanks het feit dat het alle kenmerken heeft van een onafhankelijke staat en een politiek systeem dat verschilt van China, blijft de juridische status van Taiwan onduidelijk.

Het is opvallend hoe actief Beijing bondgenoten van Taiwan probeert af te nemen sinds president Tsai Ing-wen van de Democratische Progressieve Partij (DPP) vanaf 2016 aan de macht is.

Momenteel erkennen slechts 13 landen (plus het Vaticaan) Taiwan als een soeverein land. De VRC oefent aanzienlijke diplomatieke druk uit op andere landen om Taiwan niet te erkennen, of om iets te doen dat erkenning impliceert. Het grootste deel van de staten in de wereld onderhoudt wel aparte economische en culturele relaties met het eiland.

'Eén China, Twee Systemen' principe

China erkent Taiwan niet als onafhankelijk land. Beijing zegt namelijk dat Taiwan is gebonden aan een informele overeenkomst uit 1992 tussen vertegenwoordigers van de Chinese Communistische Partij en de partij die toen Taiwan bestuurde. Verwijzend naar de 1992 consensus, verklaart de Volksrepubliek China dat er slechts 'één China' is, maar de consensus staat verschillende interpretaties toe. Beijing en Taipei zijn het er over eens dat Taiwan tot China behoort.

De stilzwijgende overeenstemming die ten grondslag ligt aan de 1992 consensus is dat Taiwan niet naar onafhankelijkheid zal streven. Op basis van het 'één China'-principe staat de regering van China echter niet toe dat landen tegelijkertijd formele betrekkingen onderhouden met China en Taiwan. Ook Nederland en België erkennen daarom de regering in Taiwan niet. Formeel hadden de regeringen van China en van Taiwan decennialang geen contact. Overleg geschiedde echter langs de weg van particuliere organisaties en later op ambtelijk niveau.

Krijgsmacht

China zou kunnen proberen 'hereniging' tot stand te brengen met niet-militaire middelen, zoals het versterken van de economische banden. Maar bij elke militaire confrontatie zouden de Chinese strijdkrachten die van Taiwan echter in de schaduw stellen.

China besteedt meer geld dan welk land dan ook, behalve de Verenigde Staten, aan defensie en kan putten uit een enorm scala aan capaciteiten, van zeemacht tot rakettechnologie, vliegtuigen en cyberaanvallen.

Dat China een grote militaire overmacht heeft blijkt uit dit overzicht uit de Military Balance 2022: China-Taiwan personeel: grondstrijdkrachten 965.000-94.000; marine 260.000-40.000, luchtmacht 395.000-35.000; reserves 510.000-1.675.000. Materieel: tanks 5.400-650; vliegtuigen 3.227-504; onderzeeboten 59-4; oorlogsschepen 86-26; artillerie 9.834-2.093.

Het Taiwanese leger mag dan paraat zijn, het is dus tien keer kleiner dan het Chinese Volksbevrijdingsleger en het wapenarsenaal schiet tekort, reden waarom de Verenigde Staten voor 1,1 miljard dollar aan wapens naar Taiwan willen exporteren.

Hoewel een groot deel van China's militaire macht elders is gericht, is er een enorme onevenwichtigheid tussen de twee partijen. Sommige westerse experts voorspellen dat Taiwan in een open conflict in het beste geval zou kunnen proberen een Chinese aanval te vertragen, te proberen een kustlanding door Chinese amfibische troepen te voorkomen en guerrilla-aanvallen uit te voeren in afwachting van hulp van buitenaf. Die hulp zou kunnen komen van de Verenigde Staten, die wapens verkopen aan Taiwan. President Biden heeft inmiddels diverse malen verklaard Taiwan bij Chinese agressie te hulp te snellen.

Amerikaans consulaat in Guangzhou. De Verenigde Staten vestigden formeel diplomatieke banden met Beijing in 1979. Foto: US Department of State

Taiwanese F-16's. Taiwan beschikt over 504 vliegtuigen, terwijl China er 3.227 heeft. Foto: Wikimedia Commons

Taiwanese houwitsers. China beschikt over bijna vijf keer zo veel vuurmonden als Taiwan. Foto: Wikimedia Commons

Optimisme

Vijf decennia lang profiteerden zowel China als de Verenigde Staten van de tijd die zij hadden gekocht. Aanvankelijk bestond de Amerikaanse strategie erin China bij de wereld te betrekken in de hoop dat de toegenomen handel en de economische groei de middenklasse van het land zouden uitbreiden en tot liberalisering zouden leiden. Dat doel klinkt nu optimistisch, maar het Amerikaanse beleid was niet geheel onnozel. Als verzekering bevestigde president Bill Clinton opnieuw in 1996 het Amerikaanse veiligheidsverdrag met Japan en zijn opvolger, George W. Bush, haalde de relaties met India aan. Bovendien waren er aan het begin van deze eeuw enige tekenen van liberalisering in China. Xi heeft echter de controle van de Chinese Communistische Partij over de burgermaatschappij en regio's als Xinjiang en Hongkong verscherpt, en zijn ambitie herhaaldelijk kenbaar gemaakt om Taiwan terug te winnen.

Officieel houden de Verenigde Staten vast aan het 'Eén-China'-beleid. Maar de VS hebben ook beloofd Taiwan te voorzien van defensieve wapens. Sinds kort heeft Joe Biden zelfs enkele malen verklaard Taiwan in voorkomend geval bij de verdediging te willen helpen.

President Tsai Ing-wen

Onder de in 2016 als president verkozen Tsai Ing-wen verslechterden de betrekkingen tussen China en Taiwan. De retoriek werd in 2018 verder aangescherpt toen Beijing de druk op internationale bedrijven opvoerde. Als ze Taiwan niet als onderdeel van China op hun websites vermeldden, dreigde het hen te blokkeren om zaken te doen in China. In Taiwan won mevrouw Tsai een tweede termijn in 2020 met een record brekende 8,2 miljoen stemmen in wat algemeen werd gezien als een provocatie aan Beijing.

Verenigde Staten

De kwestie Taiwan heeft vooral de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en China onder druk gezet. De relaties tussen de Verenigde Staten en China bevinden zich nu op het diepste punt in ruim vijftig jaar. Het waren de Chinese leiders die het vuur opstookten met hun beïnvloeding van het internationale handelssysteem, diefstal en gedwongen overdracht van westerse intellectuele eigendom, en militarisering van kunstmatige eilanden in de Zuid-Chinese Zee.

Beijing heeft elke vermeende steun van Washington voor Taipei veroordeeld en heeft gereageerd door sinds de verkiezing van Biden de invallen van militaire vliegtuigen in de luchtverdedigingszone van Taiwan op te voeren.

De Verenigde Staten hebben lang geprobeerd Taiwan ervan te weerhouden officieel de onafhankelijkheid uit te roepen en China tegen te houden geweld tegen het eiland te gebruiken. Maar de Chinese militaire capaciteit is toegenomen. Niettemin heeft het Witte Huis steeds verklaringen afgelegd waarin wordt benadrukt dat het Amerikaanse 'één China'-beleid' niet is veranderd.

Een grote en groeiende meerderheid op Taiwan beschouwt zichzelf als 'Taiwanees' en niet als 'Chinees'. Volgens de Chinese minister Wang Yi komt dit omdat de regering van Tsai Ing-wen heeft geprobeerd 'twee China's' of 'één China, één Taiwan' te creëren.

Het doel van Beijing is momenteel de Taiwanese bang te maken om bij de volgende verkiezingen in 2024 tegen de partij van president Tsai te stemmen. Ze zou namelijk graag zien dat de meer China-vriendelijke Kwomintang weer aan de macht komt. China bedreigt ook Taiwanese bedrijfsleiders, van wie velen grote investeringen hebben op het Chinese vasteland.

Beijing heeft dit soort tactieken al eerder geprobeerd, en ze zijn niet erg succesvol geweest. De Taiwanese houding ten opzichte van Beijing lijkt echter verder te verharderen.

Onafhankelijkheid Taiwan

De banden tussen Beijing en Taipei en de twee economieën zijn desondanks gegroeid. Tussen 1991 en eind mei 2021 bedroegen de Taiwanese investeringen in China in totaal \$ 193,5 miljard, blijkt uit Taiwanese officiële cijfers. Sommige Taiwanese maken zich zorgen dat hun economie nu afhankelijk is van China. Anderen geloven dat nauwere zakelijke banden Chinese militaire actie minder waarschijnlijk maken, vanwege de kosten voor de eigen economie van China.

President Biden heeft inmiddels diverse malen verklaard Taiwan bij Chinese agressie te hulp te snellen. Foto: Flickr, Elvert Barnes

Onder de in 2016 als president verkozen Tsai Ing-wen verslechterden de betrekkingen tussen China en Taiwan.

Foto: Wikimedia Commons, president.gov.tw

Twee Chinese J-20 jachtvliegtuigen. Beijing heeft sinds de verkiezing van Biden de invallen van militaire vliegtuigen in de luchtverdedigingszone van Taiwan opgevoerd. Foto: Wikimedia Commons, N509FZ

Economische toenadering

Het eiland begon op het vasteland te investeren aan het eind van de jaren '70. Ondanks sporadisch voorkomende frictie heeft de economische relatie tussen China en Taiwan gebloeid. China werd lid van de Wereldhandelsorganisatie in 2001 en binnen een maand werd Taiwan lid als het 'Chinese Taipei.' Het land is lid, waarnemer of heeft een andere status in meer dan veertig organisaties, zoals de Asian Development Bank, APEC,

Taiwan kan niet zonder de handel met China. Zo is China sterk afhankelijk van Taiwanese chips. Zou China Taiwan annexeren, dan volgen sancties van Europa en de Verenigde Staten en storten de Taiwanese chipindustrie en de werelddeconomie in, inclusief China. Elke leider zou op basis van die vanzelfsprekendheid van Taiwan afblijven. De angst dat Xi irrationele beslissingen neemt wordt echter groter.

Officieel is de regerende DPP nog steeds voorstander van formele onafhankelijkheid voor Taiwan, terwijl de Kwomintang voorstander is van een eventuele eenwording met China. Uit een enquête van juni 2022 bleek dat slechts 5,2% van de Taiwanese de onafhankelijkheid zo snel mogelijk steunde, terwijl 1,3% voorstander was van eenwording met het vasteland van China. De rest steunde een vorm van handhaving van de status quo, waarbij de grootste groep deze voor onbepaalde tijd wilde handhaven zonder in de richting van onafhankelijkheid of eenwording te gaan.

Conflict?

Het Amerikaanse streven is nog steeds China ervan te weerhouden geweld tegen het eiland te gebruiken en tegelijkertijd de leiders van Taiwan te ontmoedigen de onafhankelijkheid uit te roepen. Sommige analisten noemen dit beleid 'strategische ambigüiteit'. Het kan ook worden omschreven als 'dubbele afschrikking.'

De Verenigde Staten moeten tevens met bondgenoten en partners samenwerken. Te denken valt aan Japan, de versterkte Quad (Australië, India, Japan en de Verenigde Staten) en de AUKUS (Australië, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten).

Een veel voorkomende vraag is hoe waarschijnlijk een conflict rondom Taiwan is. Het hoofd van de Amerikaanse marine, admiraal Mike Gilday, waarschuwde in oktober jl. dat de steeds grotere zeemacht van China het land kan verleiden vlug te handelen in de opvatting dat het de tijd niet aan zijn kant heeft. Hij sloot niet uit dat nog voor 2024 de Chinezen een invasie op Taiwan zouden uitvoeren. Anderen menen dat de mislukking van de Russische president Vladimir Poetin in Oekraïne China voorzichtiger heeft gemaakt en dat het land zal wachten tot na 2030.

Zelfs als China afziet van een grootschalige invasie en slechts probeert Taiwan te dwingen met een blokkade of door een eiland voor de kust in te nemen, zou een botsing tussen schepen of vliegtuigen de zaken snel kunnen veranderen. Dit vooral als er slachtoffers vallen.

Tegelijkertijd dient Taiwan openlijk provocerende acties en bezoeken vermijden die China ertoe zou kunnen aanzetten de plannen voor een invasie te bespoedigen.

Tot slot

Ten slotte moet niet vergeten worden, dat een Chinese verovering van het eiland tevens ernstige gevolgen zou kunnen hebben. Elke bondgenoot en partner van de Verenigde Staten zou zijn afhankelijkheid van dit land voor veiligheid opnieuw kunnen overwegen en mogelijk kiezen voor verzoening met China of voor een vorm van strategische autonomie. Een conflict over Taiwan zou ook leiden tot mondiale economische schokken vanwege Taiwans dominante rol in de vervaardiging van geavanceerde halfgeleiders. Vooral nog lijkt Taiwan dan ook op een 'bevroren conflict'!

Een fabriek van chipsfabrikant TSMC in Hsinchu (Taiwan). China is sterk afhankelijk van Taiwanese chips. Foto: Wikimedia Commons, Arusanov

Een Amerikaans vlooteskader in de Pacific. Het Amerikaanse streven is nog steeds China ervan te weerhouden geweld tegen Taiwan te gebruiken. Foto: usni.org

De Verenigde Staten moeten met bondgenoten en partners samenwerken, zoals de versterkte Quad. Foto: Wikimedia Commons, The White House

Een conflict over Taiwan zou leiden tot mondiale economische schokken

Oekraïne-oorlog is splijtzwam in Midden- en Oost-Europa

Prof. Dr. László Marác

Nu de oorlog tussen Oekraïne en Rusland een zaak van langere adem dreigt te worden, worden de politieke breuklijnen in Midden- en Oost-Europa met betrekking tot die oorlog steeds duidelijker zichtbaar. Een aantal noordelijke landen in Midden- en Oost-Europa volgt de officiële positie van de NAVO en de EU dat Oekraïne deze oorlog op het slagveld kan en moet winnen. Opvallend is dat deze groep van landen verder wil gaan dan de hierboven genoemde Westerse organisaties. Er wordt gepleit voor een actieve deelname van het Westen op het slagveld in Oekraïne. Steeds meer landen in Midden- en Oost-Europa hebben echter hun bedenkingen tegen de verdere escalatie van de oorlog en brengen deze ook steeds openlijker naar voren. Deze landen zitten dus 'onder' de officiële Westerse positie. Hieronder de achtergronden van de Midden- en Oost-Europese splijtzwam binnen het Westerse bondgenootschap.

Hongarije

Hongarije heeft zich na de Russische invasie op 24 februari van het vorige jaar direct uitgesproken tegen de Russische agressie en tegelijkertijd gepleit voor vredesonderhandelingen tussen de strijdende partijen. Hongarije heeft zich onthouden van actieve militaire steun aan Oekraïne maar heeft als grensland wel een ruimhartig humanitair beleid jegens de Oekraïense vluchtelingen gevoerd. Inmiddels zijn er al meer dan een half miljoen Oekraïense vluchtelingen in Hongarije toegelaten. De Hongaarse positie wordt mede ingegeven doordat het land bijna voor honderd procent afhankelijk is van Russische energieleveringen. Dit betreft zowel gas, olie, als verrijkt uranium dat als brandstof dient voor de enige kerncentrale van het land in Paks. Hongarije wil ondanks de sancties van de EU energie uit Rusland blijven betrekken, vooral omdat er een nijpend tekort is aan energie op de wereldmarkten en de prijzen snel oplopen.

Hongaarse analisten, zoals kolonel István Resperger, zijn er niet van overtuigd dat Rusland op het slagveld snel teruggedrongen kan worden, laat staan binnen afzienbare tijd verslagen zal worden door een Oekraïense leger. Resperger, die aan de Hongaarse Defensie Academie doceert en samen met zijn team de militaire situatie in de oostelijke buurlanden nauwlettend volgt, rekent in zijn openbare colleges voor dat Rusland voor zeker nog drie jaar munitie in de depots heeft liggen. Dat betekent dat de artilleriebeschietingen van infrastructuurknooppunten in Oekraïne nog een flinke tijd kunnen doorgaan. Dergelijke analyses manen de Hongaarse regering tot terughoudendheid. Hongarije heeft ook een nationaal belang in het Oekraïne-conflict. Aan de andere kant van de grens woont er in Oekraïne een Hongaarse minderheid die 150.000-200.000 zielen telt en die vanwege het nationalistische klimaat in Oekraïne steeds meer onder druk komt te staan. Ook etnische Hongaren worden tegen hun wil ingezet om in de frontlinie tegen de Russen te strijden. De Hongaarse regering heeft bij monde van de staatssecretaris voor Buitenlandse Zaken, Tamás Menczer, hiertegen geïntercedieerd, wat resulteerde in een gespannen verhouding met Kiev.

Zuid-Midden-Europa

Inmiddels heeft ook Kroatië, dat onlangs de euro invoerde, zich aangesloten bij de Hongaarse positie. Tijdens een recent staatsbezoek aan Hongarije uitte de Kroatische president Zoran Milanovic vernietigende kritiek op de EU-sancties die volgens hem geen effect hebben en riep de EU de verdere escalatie van de oorlog te voorkomen. Kroatië had zich al eerder teruggetrokken uit het NAVO-trainingsprogramma voor Oekraïense rekruten op haar grondgebied. Het is duidelijk dat Kroatië niet bij de verdere escalatie van de oorlog betrokken wil raken en ook niet afgesloten wil worden van Russische gasleveringen die alleen nog via de Zwarte Zee en Turkije, de zogeheten Turk Stream, de Balkan bereiken. Deze positie wordt ook ingenomen door het wispelturige buurland van Kroatië, het EU-kandidaatland Servië. Hoewel de Servische president Alexander Vucic zich recentelijk uitsprak tegen de deelname van Servische huurlingen in het Russische huurlingenlegioen, de Wagner-groep, is de Servische president een fel tegenstander van de EU-sancties die de traditionele banden met bondgenoot Rusland schade toe-

Inmiddels zijn er al meer dan een half miljoen Oekraïense vluchtelingen in Hongarije toegelaten. Foto: Wikimedia Commons, Elekes Andor

Hongarije is afhankelijk van Rusland voor verrijkt uranium dat als brandstof dient voor de enige kerncentrale van het land in Paks. Foto: Wikimedia Commons, Barna Rovács (Rovibroni)

brennen. De Oostenrijkse regering heeft Rusland direct veroordeeld vanwege de agressie tegen Oekraïne en heeft net zoals Hongarije tegelijkertijd gepleit voor vredesonderhandelingen. Oostenrijk heeft echter ook een groot commercieel belang bij het in stand houden van de *gas hub* in Baumgarten dat aangesloten is op TurkStream en de Noord-Italiaanse industrie van gas voorziet. Bulgarije dat voor haar energievoorziening eveneens geheel en al afhankelijk is van Rusland en eveneens van oudsher goede contacten heeft met dat land, wil ondanks een lidmaatschap van de EU en de NAVO geen openlijk conflict met Rusland aangaan. Er is derhalve in Zuid-Midden-Europa een blokje van staten ontstaan dat zich afkeert van de EU-sancties en inzet op vredesonderhandelingen. Deze groep van landen krijgt steun van de Turkse president Erdogan, die zich al een aantal keren als vredesonderhandelaar heeft opgeworpen.

Noord-Midden-Europa

Hoe anders is de houding en sfeer in Noord-Midden-Europa. Onder leiding van Polen is er een coalitie ontstaan die vindt dat er nu een mogelijkheid is om de stabiliteit in MOE de komende decennia veilig te stellen. De Poolse regering ziet het geopolitieke plan van wijlen Jozef Pilsudski voor haalbaar en uitvoerbaar. Deze Poolse generaal wilde na de Eerste Wereldoorlog de strook landen tussen de Baltische Zee, de Zwarte Zee en de Adriatische Zee onder één noemer brengen om hiermee een Midden- en Oost-Europees blok te zetten tegen Rusland, het zogeheten Intermarium. De Poolse regering onder leiding van premier Morawiecki acht de tijd rijp voor de realisering van dit plan nu in het huidige tijdsgewricht bijna alle landen in het Intermarium lid zijn van het Westerse bondgenootschap. Polen heeft het Pilsudski-plan in 2017 onder de naam, 'Drie Zeeën-Initiatief' nieuw leven ingeblazen. Dit plan heeft vooralsnog de meeste steun in Noord-Midden-Europa waar de Baltische landen zich bij het Poolse initiatief hebben aangesloten. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat de Intermarium-coalitie een verdere escalatie van de oorlog voorstaat en openlijk voor een actieve inzet van NAVO-materieel en -troepen op het slagveld pleit. De coalitie wil doorgaan met de levering van geavanceerde Westerse militaire wapens, zoals de Duitse Leopard-2 tanks bovenop de Leopards-2 die Duitsland en andere NAVO-landen hebben toegezegd te leveren.

Europese Unie

De mainstream positie van de EU om Oekraïne te helpen bij de legitieme strijd voor het behoud van haar soevereiniteit staat in MOE van twee kanten onder druk. Noord-Midden-Europa wil koste wat kost - desnoods met het risico van een Derde Wereldoorlog zoals premier Morawiecki meermaals heeft verklaard - een meer actieve inzet van het Westen op het Oekraïense slagveld zelf. Deze houding leidt zeker tot een verdere escalatie, terwijl landen in Zuid-Midden-Europa het conflict willen de-escaleren. Tot overmaat van ramp voor Ursula von der Leyen, de voorzitter van de Europese Commissie die de lidstaten in het Oekraïne-conflict op een lijn wil krijgen en houden, staan de beide MOE-groepen niet alleen tegenover elkaar, maar trekken ze juist weer samen op in hun strijd tegen datzelfde Brussel dat vooral Polen en Hongarije dreigt te sanctioneren vanwege de gebreken in het functioneren van de rechtsstaat.

De artilleriebeschietingen van infrastructurele knooppunten in Oekraïne kunnen nog een flinke tijd doorgaan. Foto: Wikimedia Commons, Oleksandr Ratushniak

De presidenten Erdogan en Poetin tijdens de officiële opening van de TurkStream pijpleiding. Foto: Wikimedia Commons, kremlin.ru

De Poolse AHS Krab 155mm houwtwer. Polen heeft al 18 stuks hiervan aan Oekraïne geleverd en er nog eens 54 toegezegd. Foto: Wikimedia Commons, Vikulec

De Poolse regering ziet het geopolitieke plan van wijlen Jozef Pilsudski voor haalbaar en uitvoerbaar. Foto: Wikimedia Commons, Lestat (Jan Mehlich)

Oekraïne na De Muur

Harry van der Horst

In augustus 1991 bezocht ik voor het eerst de Sovjetrepubliek Oekraïne. De Sovjet-Unie (SU) wilde ervaring opdoen met het concept Conventionele Strijdkrachten in Europa-verdrag (CSE) en had wederzijdse proefinspecties afgesproken met West-Duitsland. Het Duitse inspectieteam nam in zijn gelederen twee buitenlandse militairen op: een Fransman en een Nederlander: saya. De Duitse proefinspectie vond plaats in de Oekraïense stad Belaja Tserkov (Oekraïens: Bila Tserkva), op tachtig kilometer ten zuidzuidwesten van Kiev (Kyiv) en ten westen van de rivier de Dnjepr (Dnipro). Over het verloop van de inspectie beperk ik me tot de opmerking dat het in vele opzichten een zeer gedenkwaardige missie was. De dag van vertrek van ons inspectieteam uit Moskou ('point of entry/exit') was 19 augustus. Op die dag begon ook de Augustusstaatsgreep tegen Gorbatsjov. Maar dat hoorden we achteraf pas.

Tijdens deze proefinspectie is ons vanaf de eerste dag door Oekraïners duidelijk gemaakt dat 'Oekraïne' als natie niet bestond. Er was een gedeelte, ten westen van de Dnjepr, dat door historische redenen op het Westen was georiënteerd. Ten Oosten van de Dnjepr keek men vooral naar de SU. Zie ook een eerder artikel hierover [1]. Na deze ervaring in 1991 ben ik in de jaren '90 nog zeker een of meer keren op minstens vijftien andere Oekraïense locaties geweest, waaronder alle grote plaatsen, de Krim en diverse voormalige 'verboden steden'.

Status Oekraïne na 1991

In november 1989 'viel' de Berlijnse Muur. Op 1 juli 1991 werd het Warschaupact ontbonden en in december van dat jaar werd het Gemeenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) opgericht, waardoor de SU de facto uiteenviel in vijftien staten. Daarmee wijzigde ook de status van Oekraïne: in plaats van een Sovjetrepubliek was het een onafhankelijke, soevereine staat geworden. Voor de tweede keer in haar geschiedenis. De eerste keer was gedurende een korte periode in 1917/1918, toen het 'Volksrepubliek Oekraïne' heette, met ongeveer dezelfde landsgrenzen als heden.

De gevolgen van deze ontwikkelingen vanaf november 1989 waren groot voor Europa. Een en ander viel samen met een grote toename in de uitvoering van diverse vertrouwenwekkende en conflictvoorkomende akkoorden voor wapenbeheersing (WB). Wij, de militairen die deze akkoorden met o.a. verificatie-inspecties invulling gaven, stonden er dus met onze neus bovenop. We zagen en hoorden in Centraal- en Oost-Europa zaken die 'bij ons in het Westen' volslagen onbekend waren. Het was eigenlijk een lange, uitgebreide les in de Europese geschiedenis van de twintigste eeuw. Maar ook de ontwikkelingen van meer dan 1.000 jaren geleden bleken vaak nog steeds voort te leven in het collectieve geheugen van de mensen. Voor mij persoonlijk heeft het betekend dat ik me tot op de dag van vandaag ben blijven verdiepen in alles wat met Centraal- en Oost-Europa te maken heeft.

En dat is nogal veel. Om bij het onderwerp 'Oekraïne' te blijven: ook daarover is veel meer te zeggen dan bij de gemiddelde West-Europeaan bekend is. Hoewel sinds februari 2022 vele westerse media zich uitputten in Oekraïne-beschouwingen, is er geregeld sprake van gespeculeer en doel-redeneringen, ook door de experts.

Splitsing Rode Leger

De Russische Federatie werd alom gezien als de erfopvolgerstaat van de SU, dus ook van het Rode Leger [2], maar de andere republieken wilden daar eveneens een deel van. Dat bracht opsplitsingsproblemen met zich mee. De details daarvan laat ik hier rusten, maar ik wil wel even kort ingaan op enkele aspecten, zoals de herplaatsing van de Sovjetkernwapens. Op 5 december 1994 hebben de Russische Federatie (RF, Rusland), de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk veiligheidswaarborgen toegezegd aan de kernwapenstaten Oekraïne, Wit-Rusland en Kazachstan in het zgn. Memorandum van Boedapest. In ruil daarvoor zouden deze voormalige Sovjet-landen de kernwapens op hun grondgebied aan Rusland overdragen en toetreden tot het internationale Non-proliferatieverdrag als niet-nucleaire wapenstaten. Frankrijk en China gaven een enigszins afgezwakte vorm van deze veiligheidsgaranties.

De auteur (midden) tijdens een door Nederland geleide wapeninspectie in Belajura (1996). Op de voorgrond een Oekraïense waarnemer. De man in burger is een Amerikaanse inspecteur. Foto: auteur

Vanaf de eerste dag maakten de Oekraïners ons duidelijk dat 'Oekraïne' als natie niet bestond

Op 1 juli 1991 was Oekraïne in plaats van een Sovjetrepubliek een onafhankelijke, soevereine staat geworden. Afbeelding: Wikimedia Commons, Carport

Ook de conventionele strijdkrachten moesten worden herverdeeld. Na december 1991 werd nog anderhalf jaar tevergeefs gepoogd om het Rode Leger om te vormen tot het leger van het GOS. Na het sluiten van een reeks verdragen tussen de nieuwe onafhankelijke staten werden uiteindelijk de laatste overblijfselen van de oude Sovjet-commandostructuur in juni 1993 opgeheven. Ook Oekraïne bezat toen definitief zijn eigen strijdkrachten.

De status van de marinestad Sebastopol (tot 1996 een 'gesloten stad') als basis voor de Zwarte Zeevloot is een apart verhaal. Na de niet-procedurele, en dus eigenlijk illegale overdracht van de Krim aan de Sovjetrepubliek Oekraïne door Nikita Chroesjtsjov in 1954, kreeg Sebastopol een aparte status, los van de Krim en werd de stad feitelijk rechtstreeks door Moskou bestuurd. Na het uiteenvallen van de SU heeft Oekraïne getracht de Zwarte Zeevloot te nationaliseren, waar de RF uiteraard sterk tegen gekant was. Om de onduidelijkheid rond de status van stad en vloot te doorbreken heeft de gemeenteraad van Sebastopol op 23 augustus 1994 de stad uitgeroepen tot Russisch grondgebied, een eerste uiting van pro-Russisch separatisme. Uiteindelijk, na veel gedoe, werd in 1997 overeengekomen dat de Zwarte Zeevloot zou worden opgedeeld in een Oekraïens en een Russisch deel. Daarbij huurde Rusland de marinebasis tot 2017, hetgeen in april 2010 werd omgezet in een huurcontract tot 2042. Na de inlijving van de Krim in 2014 kreeg Sebastopol ook in de RF een aparte status, te vergelijken met Moskou en Sint-Petersburg.

Terzijde: als u als lezer zich ooit eens in Sebastopol mocht bevinden, ga dan eens naar het drie verdiepingen tellende Panorama van de Krimoorlog.

Oekraïense maatschappij

De Oekraïense maatschappij heeft een lange historie van diepgewortelde economische en sociale problemen. Volgens de Wereldbank was het Bruto Binnenlands Product in de periode 1991 tot 2014 met 35% afgenomen. Ondanks het enorme potentieel aan natuurlijke bronnen dat het land kent, met veel getalenteerde en goed opgeleide mensen, is de maatschappelijke ontwikkeling sinds het uitroepen van de onafhankelijkheid stil blijven staan. Verder is er sprake van een niet uit te roeien corruptie en machtsmisbruik. Om maar te zwijgen van alle vormen van misdaad. De oligarchie viert hoogtij, evenals de invloed van radicale nationalistes. Al met al is het in de ogen van westerlingen een onbestuurbaar land, zonder duidelijk economisch en sociaal beleid. Of, zoals een collega van mij het ooit eens formuleerde: "een half failliete en corrupte staat met zoveel uiteenlopende politieke sentimenten dat die toch niet levensvatbaar is".

Geopolitieke ontwikkelingen

Verder ontbrak in Oekraïne een eenduidig toekomstbeleid voor de relaties met landen in Europa. Enerzijds was er begin 90'er jaren een Euraziatische ontwikkeling mogelijk, waarbij de gehele voormalige SU deel zou gaan uitmaken van een inclusief Europa. Dat zou betekenen een groot mandaat voor de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE), vanaf 1995 omgevormd tot een permanente Organisatie (OVSE), met Wenen als bestuurscentrum. Anderzijds was er een mogelijkheid waarin een exclusief Europa niet zou openstaan voor integratie van de voormalige SU en waarin structuren als EU en NAVO behouden zouden blijven.

Het is natuurlijk sowieso de vraag wat 'Europa' is. Bij de OVSE kent men het begrip ATTU (*Atlantic To The Urals*) als definitie voor Europa. Hoe dan ook: in het West-Europa na WO II heeft er maar weinig interesse bestaan voor Centraal- en Oost-Europa, wat natuurlijk veel te maken heeft met het isolement door de Koude Oorlog. Het was vanaf 1989 hooguit interessant als afzetmarkt, verder moest men zich daar maar gewoon snel aanpassen aan de westerse ideeën over maatschappelijke orde en democratie.

Dat gebrek aan interesse is niet vreemd. Er was ruim dertig jaar geleden even een oplevende belangstelling voor het onderwerp 'Rusland' (vooral voor taal en historie) op de universiteiten als gevolg van Gorbatsjovs glasnost en perestrojka. Verder was er de enorme belangstelling van westerse entrepreneurs die in het chaotische Oosten het ontbreken van regels enthousiast en langdurig hebben misbruikt. Maar voor het Westerse publiek was het toch een beetje de-ver-van-mijn-bed-show.

Voor een serieuze samenwerking met de landen in Centraal- en Oost-Europa had de Amerikaanse president Bush senior de deur al dichtgegooid in zijn gesprek met Helmut Kohl op 24 februari (sic!) 1990 in Camp David. Er

Nikita Chroesjtsjov droeg de Krim in 1954 – eigenlijk illegaal – over aan Oekraïne. Foto: Wikimedia Commons

De invloed van radicale nationalistes is groot in Oekraïne. Foto: Wikimedia Commons, Aina hikari

UITBREIDINGEN NAVO

- 1999 Hongarije, Polen, Tsjechië
- 2004 Bulgarije, Baltische staten, Slowakije, Slovenië, Roemenië
- 2009 Albanië, Kroatië
- 2017 Montenegro
- 2020 Noord-Macedonië

zou geen groter mandaat voor de CVSE/OVSE komen en Europa moest het maar doen met de Europese Gemeenschap en de NAVO. Voor de goede orde: de Amerikaanse president bepaalde daarmee dus de facto de toekomst van Europa, hetgeen vanuit zijn standpunt wel begrijpelijk was, maar wat wel een brevet van onvermogen betekent voor de Europeanen. Dat Kohl zich min of meer liet chanteren met de samenvoeging van de twee Duitslanden, is nog wel enigszins te begrijpen. Maar verder waren de enige tegenstanders van het beleid van Bush de West-Duitse minister van Buitenlandse Zaken Genscher, de Franse president Mitterrand en zelfs de Engelse premier Thatcher. Europa liet het ruim dertig jaar geleden dus danig afweten bij het bepalen van zijn eigen toekomst en miste een belangrijke kans. Ondanks de verheffende taal die op 21 november 1990 werd gebruikt bij het vastleggen van de CVSE-toekomstplannen voor Europa in de *Charter of Paris for a new Europe*. De ondertitel van dat handvest was "A new era of Democracy, Peace and Unity", medeondertekend namens de VS.

Er waren meer kansen die Europa heeft laten liggen om zijn toekomst zelf te bepalen. De opvolger van Bush, Bill Clinton, zette het beleid van versterking van de positie van EU en NAVO voort, daarbij krachtig gesteund door zijn minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright. Zij was van Tsjechische komaf en bezat een grondige afkeer van alles wat Russisch was. De opeenvolgende uitbreidingen van de NAVO zijn opgenomen in het kader. Die zijn er gekomen ondanks alle bezwaren van Russische zijde, vooral toen het over de Baltische staten ging. Ook de voorstellen van Rusland over aanpassing van lopende WB-akkoorden en uitbreiding van het mandaat van de OVSE vonden geen gehoor. Collega's van mij die als militair adviseur werkzaam waren bij de Nederlandse OVSE-ambassade in Wenen spraken van *Russia bashing*. Toen in het jaar 2000 de oorspronkelijke zestien NAVO-ambassadeurs in Moskou separaat in een bericht aan hun hoofdsteden tegen verdere korte-termijn-uitbreiding van de NAVO waarschuwden, werd dit signaal genegeerd. Zelf heb ik uit eigen waarneming genoeg in de desbetreffende gebieden rondgekeken om niet te kunnen begrijpen waarom landen als Bulgarije en Roemenië zo nodig en zo snel moesten worden toegelaten bij westerse organisaties als EU en NAVO. Hetzelfde geldt voor Georgië, Oekraïne, Wit-Rusland en Kazachstan, de landen die Rusland beschouwt als bufferstaten. Ondanks de vanzelfsprekende rechten die deze inmiddels soevereine staten hebben om autonoom te beslissen bij welke organisaties zij zich wensen aan te sluiten. Zoals elk groot land wenst Rusland stabiliteit aan zijn grenzen.

De verwachting dat de Russische bezwaren tegen m.n. uitbreiding van de NAVO 'wel zouden overwaaien' zijn niet terecht geweest. Daarbij werd er geen rekening mee gehouden dat je een volk niet een bepaalde wereldvisie kunt opleggen. Uitbreiding van de NAVO zou misschien minder problematisch zijn geweest als het in een of twee generaties zou hebben plaatsgevonden, in plaats van zoals nu in 10, 15 jaar.

Opvallend is ook dat men in Oekraïne aanvankelijk niet geïnteresseerd was in aansluiting bij de NAVO. Ron Keller, die van 2005 tot 2009 de Nederlandse ambassadeur in Kiev was, vertegenwoordigde toen ter plaatse ook de NAVO. En hij heeft later in de Nederlandse media duidelijk uitgesproken dat de NAVO zich heeft opgedrongen aan een min of meer tegenstribbelend Oekraïne. Bij dat opdringproces ben ik zelf bijna nog betrokken geweest. In 2006 werd generaal-majoor b.d. Carel Hilderink door de Nederlandse overheid benaderd om de Oekraïense strijdkrachten voor te bereiden op overgang naar de NAVO. Hilderink vroeg een opleidingsdeskundige en mij om gedrieën die missie aan te pakken. Maar voordat er een serieus Nederlands aanbod aan NAVO kon worden gedaan, waren we er al uitge-elleboogd door de Amerikanen met een veelvoud aan mensen, middelen en financiën. Dat is dus nu al meer dan 15 jaar geleden. Iets dergelijks overkwam de Nederlandse kolonel Martin Halma, die na twee bezoeken aan Kiev om de militaire organisatiestructuur te moderniseren, niet meer nodig was. Diezelfde Ron Keller, die van 2009 tot 2013 ambassadeur in Moskou was, heeft ruim voor de Russische inval in Oekraïne in de NRC al gewaarschuwd dat het Westen de Russen niet nog verder in de gordijnen moest jagen.

Russische inval in Oekraïne, 24 februari 2022

We gaan met grote stappen door de contemporaine geschiedenis. Alle frustraties over de westerse houding tegenover Rusland na 1991 hebben zich geuit in de 'speciale militaire operatie' [3] in Oekraïne. Daarbij is het vermeldenswaard dat de Amerikaanse bekende militaire commentator kolonel b.d. Douglas Macgregor in de maanden voorafgaande aan februari

Bill Clintons minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright. Zij was van Tsjechische komaf en bezat een grondige afkeer van alles wat Russisch was. Foto: Flickr, David

Een Oekraïense BM-21 'Grad' in de regio Loehansk. In de tweede helft van 2021 en het begin van 2022 was sprake van concentraties van Oekraïense troepen aan de grenzen van Donbas. Foto: Flickr, manhhai

Russische troepen in de omgeving van Kiev, maart 2022. De Russen hebben hun eigen mogelijkheden overschat. Foto: z.mil.ru

2022 de bewegingen van het Oekraïense leger volgde en constateerde dat er in de tweede helft van 2021 en het begin van 2022 sprake was van concentraties van troepen aan de grenzen van Donbas, mogelijk om een doorbraak in het bevroren conflict te forceren. De claim van Poetin dat de Russische inval een preëemptieve functie had zou zomaar eens waar kunnen blijken te zijn. Maar wie was er in het Westen nou echt geïnteresseerd in Oekraïne of Donbas, behalve de wapenindustrie?

Het conflict is groter dan Poetin en groter dan Oekraïne. Laat ik het een samenballing noemen van oprechte en gecumuleerde irritatie en frustratie van een heel volk over het feit dat het zich al meer dan dertig jaren in de internationale arena niet serieus genomen voelt. Een gevoel dat de Russen trouwens delen met veel andere volken in de niet-westerse wereld: China, de rest van Azië, Afrika en Latijns-Amerika, *to name a few*.

Poetin, Jeltsin en Gorbatsjov hebben dat in woord en geschrift vele malen geuit, tot en met de Algemene Vergadering en Veiligheidsraad van de VN toe. Het uitblijven van serieuze reacties heeft er toe geleid dat er in het Kremlin een soort wie-niet-horen-wil-moet-maar-voelen atmosfeer is ontstaan. En naar mijn mening is dat de kern van de redenen dat Poetin uiteindelijk is overgegaan tot militaire actie. De rek was er blijkbaar bij hem en zijn omgeving uit. Daarbij zal een aantal factoren een rol hebben gespeeld: een overschatting van de eigen mogelijkheden en een onderschatting van de Oekraïense reactie en die van de NAVO en EU. Alle verder door Poetin ter sprake gebrachte argumenten zijn m.i. dienstbaar aan de hoofddreden: het niet meer accepteren dat het Westen met twee maten meet waar het de niet-westerse wereld betreft.

Beeldvorming

De beeldvorming door de betrokken partijen speelt bij de oorlog in Oekraïne een zeer belangrijke rol. Ik behoeft mijn lezerspubliek natuurlijk niet uit te leggen dat het eerste slachtoffer bij elke oorlog 'de waarheid' is. Ook bij het onderhavige conflict is er niemand die we voetstoots kunnen geloven. Poetin natuurlijk niet, maar ook Zelenski dus niet. En toch worden alle verregaande beschuldigingen van laatstgenoemde klakkeloos 1-op-1 overgenomen door onze politici en media en de uitspraken van Poetin zonder verdere overwegingen afgedaan als onzin. Dat is niet verstandig voor ons, Europeanen.

De publieke opinie is al voorbereid sinds de inlijving van de Krim in 2014. Een actie die overigens de steun had van de onlangs overleden Gorbatsjov en zelfs van Navalny, volgens zijn medestanders. De inlijving van een deel van een soevereine staat mag natuurlijk niet volgens de internationale rechtsorde, maar waarom gaan we daar niet wat handiger mee om? Alle westerse landen met een koloniaal verleden hebben zich er in het verleden net zo goed schuldig aan gemaakt, wat het morele gezag om andere landen daarop te veroordelen danig ondermijnt. Aboriginals in Australië, indianenvolken in de VS, ze kunnen er over meepraten. En dan hebben we het nog niet eens over Kosovo, Irak, Afghanistan en Syrië.

De Russische steun aan de separatisten in de Oost-Oekraïense Donbas als een soort *proxy war* heeft ook nogal wat kritiek vanuit het Westen opgeleverd. Wat in de media van ons werelddeel echter geen aandacht kreeg was het gegeven dat het Oekraïense leger tussen 2014 en 2022 de dood van 14.000 inwoners van steden in de Donbas heeft veroorzaakt met bombardementen.

Ook de beschuldigingen van Zelenski over 'genocide' hebben tot nu toe weinig substantie gekregen. Uiteraard werd de massamoord in Boetsja eind maart/begin april door Rusland ontkend, maar dat interesseerde in het Westen niemand. De beelden die echter op 2 april door de Oekraïense Nationale Politie zijn gemaakt en verspreid, tonen lijken zonder verkleuringen en zwellingen, dus ze waren van recente datum. Van belang is te weten dat de temperatuur in de maanden maart en april in Kiev en omstreken niet onder nul was geweest. Op 1 april was de gevluchte burgemeester van Boetsja teruggekeerd en had een publieke toespraak gehouden waarin hij geen enkele melding had gedaan van massamoorden. De Russische militairen waren toen trouwens al vier dagen de stad uit. Op de foto's zijn lijken zichtbaar met een witte armband, zoals gebruikelijk is bij Oekraïners die collaboreren met de Russen. Was het een afrekening met collaborateurs door de Oekraïense Nationale Politie? Redenen genoeg om de zaak maar eens grondig te onderzoeken, in plaats van onmiddellijk met beschuldigende vinger naar de 'wrede Russische militairen' te wijzen.

Zelenski in Cherson. Alle verregaande beschuldigingen van hem worden klakkeloos 1-op-1 overgenomen door westerse politici en media.
Foto: Wikimedia Commons, President Of Ukraine

Amerikaanse mariniers in Irak in maart 2003. Ook de VS hebben de soevereiniteit van landen geschonden, zoals die van Irak.
Foto: Wikimedia Commons, USMC

Mevrouw Von der Leyen heeft bijgedragen aan het bij ons overheersende schelpe beeld van de situatie.
Foto: Wikimedia Commons, Cabinet of Ministers of Ukraine

De situatie is natuurlijk zeer complex en verdraagt n.m.m. geen onverantwoorde en verregaande versimpeling, waarbij 'goeieriken' (wij, het Westen, de Oekraïners) het opnemen tegen de 'slechteriken' (Poetin, 'de kliek-omhem-heen', de Russen). Mevrouw Von der Leyen, Biden en de Engelse premiers, maar zeker ook de westerse media in het algemeen, hebben bijgedragen aan het bij ons overheersende scheve beeld van de situatie. Waarmee ik niet stel dat het Westen de Russische inval heeft uitgelokt. Maar we zijn wel medeverantwoordelijk.

De beperkte ruimte van een artikel als het onderhavige staat mij helaas niet toe dieper op de zaak in te gaan, zodat vele aspecten onrecht wordt aangedaan en onderbelicht blijven. Zoals de positie van landen als China, India, Turkije, het Afrikaanse continent en Latijns-Amerika.

En verder ...

Ik zou willen eindigen met puntsgewijs enkele persoonlijke conclusies en aanbevelingen.

- We hadden de NAVO en EU niet zo snel moeten uitbreiden, waarmee de NAVO alleen maar zijn eigen kwetsbaarheid op grond van art. 5 vergroot. We moeten Finland en Zweden gewoon hun neutrale status laten behouden en hun aanvragen niet overhaast honoreren. De samenwerking van de NAVO met deze landen ging tot nu toe prima. Voorlopig dus geen toetreding van die landen en evenmin van Georgië en Oekraïne.
- Hetgeen betekent dat het Westen het bestaan van een neutrale zone met bufferstaten rond Rusland erkent.
- Zo spoedig mogelijk stoppen met de oorlog in Oekraïne en naar de onderhandelingstafels.

Een eerdere versie van dit artikel is eind 2022 gepubliceerd in Eervol, het magazine van de KVEO.

Leestips

Richard Sakwa, *Frontline Ukraine* (I.B. Tautis 2015)
Mark Galeotti, *We moeten het over Poetin hebben* (Prometheus, 2019)
Udo Ulfkotte, *Gekochte journalisten* (De Blauwe Tijger, 2016)
Pien van der Hoeven, *Spoken* (Prometheus, 2022)

Eindnoten

[1] Ger Timmer, 'Achtergronden van het Oekraïneconflict door de ogen van een defat', *Eervol* (E-5) 19.

[2] 'Rode Leger': het gehele defensieapparaat, ongeveer de helft van degenen die een militair uniform droegen. De andere helft ressorteerde onder andere ministeries.

[3] Deze term werd ook gebruikt voor de tien jaren durende Russische oorlog in Afghanistan, de twee Tsjetsjeense oorlogen en de operatie in Zuid-Ossetië. Het is dus geen bewijs van Russisch versluiering om de buitenwacht op een verkeerd been te zetten. Het woord voor 'oorlog' wordt gebruikt bij een militair conflict op wereldniveau.

KVEO

De Koninklijke Vereniging van Eervol ontslagen Officieren van de Nederlandse Krijgsmacht

1. Collectieve en individuele belangenbehartiging

De KVEO is vertegenwoordigd in diverse fora waar de pensioendiscussie op landelijk niveau wordt gevoerd. Leden kunnen rechtstreeks terecht bij een adviseur voor vragen en bij problemen.

2. Individuele hulp

Leden kunnen een beroep doen op een adviseur met specifieke kennis op gebied van ziektekosten en maatschappelijke ondersteuning. Ook kan een lid buiten eigen schuld in ernstige financiële problemen raken, ondanks het vangnet dat in Nederland bestaat. De KVEO heeft de middelen om dan financieel de helpende hand te bieden.

3. Saamhorigheid en collegialiteit

De vereniging heeft rayons. Deze organiseren regelmatig een bijeenkomst waar u oud-collega's kunt ontmoeten. Afhankelijk van het rayon zijn er excursies, activiteiten gericht op de bestrijding van eenzaamheid of culturele bezigheden. De contributie bedraagt € 25,- per jaar.

Lid worden?

KVEO Verenigingsburo
Segbroeklaan 104
2565 DN Den Haag
Tel. 070-3617901
Email: secretaris@kveo.nl
www.kveo.nl

Defensienieuws

Kolonel b.d. drs. A.E. de Rooij

Polen gaat Piorun MANPADS leveren aan de Noorse Landmacht

Noorwegen en de Poolse firma Mesko hebben eind vorig jaar een contract ondertekend ter waarde van meer dan US \$ 35 miljoen voor de levering van Piorun *man-portable air defense systems* (MANPADS) aan de Noorse Landmacht. De levering van de eerste exemplaren zal dit jaar nog plaatsvinden. Noorwegen heeft, sinds de behoefte aan een luchtverdedigingsmiddel voor de zeer korte afstand in 2021 is gesteld, diverse opties onderzocht maar voor de Piorun gekozen op basis van een combinatie van prestaties, levertijd en kosten.

De Piorun vuurt een hittezoekende raket af en kan worden ingezet tegen vliegtuigen, helikopters, kruisvluchwapens en drones tot een hoogte van 4 km. De raket is voorzien van een nabijheidsbuis, kan dag en nacht worden ingezet, identificeert zelf het doelwit en kan dit zelfs achtervolgen. De raket weegt 19,5 kg, heeft een snelheid van maximaal 560 meter per seconde en een bereik van zes km.

Bron: The Defense Post

Een Noorse militair vuurt een Piorun af.
Foto: Norwegian Materiel Defence Agency

Rheinmetall levert Skynex luchtverdedigingsystemen aan 'internationale klant'

Afgelopen december maakte de Duitse firma Rheinmetall bekend twee Skynex luchtverdedigingsystemen te leveren aan een niet nader bekend gemaakte 'internationale klant'. Hierna gingen in de media berichten rond dat deze klant Oekraïne is. De waarde van de order is ongeveer € 182 miljoen. De levering is gepland voor begin 2024. Daarnaast is een *memorandum of understanding* ondertekend voor de verwerving van HX 6x6 trucks ter waarde van ongeveer € 12 miljoen. De Skynex systemen zullen worden gemonteerd op deze vrachtauto's.

Skynex is een luchtverdedigingsstelsel voor de korte afstand. De kern van Skynex bestaat uit het Skymaster Battle Management System van de Zwitserse firma Oerlikon, dat tot vier afvuureenheden op afstand aanstuurt en afhankelijk van de missie kan worden voorzien van diverse sensoren. Ook kunnen verschillende radars voor de middellange afstand aan het systeem worden gekoppeld om een luchtbeeld op te bouwen.

De afvuureenheid kan bestaan uit (snelvuur)kanonnen, raketten en lasers. De versie waarvoor het genoemde contract is afgesloten, is voorzien van een onbemand 35mm snelvuurkanon, dat maximaal 1.000 granaten per minuut kan afvuren en een bereik tegen luchtdoelen, waaronder raketten en drones, heeft van 3.500 meter. Tegen doelen op land is het bereik vijf km.

Bronnen: EDR-Magazine, Army Recognition

Een Skynex systeem in grondopstelling. Foto: Rheinmetall Air Defence AG

Gemodificeerde Leopard 1 tanks voor Oekraïne?

Tot 2014 beschikte de Belgische Landmacht over een honderdtal Leopard 1 tanks. Deze zijn sindsdien afgestoten, maar het Belgische bedrijf OIP heeft er een aantal opgekocht en zou nog over zo'n twintig stuks Leopard 1A5BE beschikken. In januari 2023 waren er berichten in de internationale pers dat deze tanks gemodificeerd kunnen worden en aan Oekraïne worden overgedragen.

De Belgische firma John Cockerill heeft namelijk vorig jaar een dergelijke modificatie beproefd. Hierbij is de originele toren verwijderd en vervangen door een Cockerill 3105 toren. Met de gemodificeerde tank zijn schietproeven gehouden die indrukwekkende resultaten bleken te hebben.

De Cockerill 3105 toren heeft een 105mm hoge-druk-kanon als primaire bewapening met coaxiaal een 7,62mm mitrailleur. Het kanon is gestabiliseerd, zodat rijdend kan worden gevuld. Het kan zowel 105mm granaten afvuren als de Falarick antitankraket, die een effectief bereik heeft van vijf km. Omdat het kanon beschikt over een automatische laadinrichting, is een lader overbodig en bestaat de bemanning in de toren uit twee personen.

De toren is voorzien van modern richtmiddelen en een digitaal vuurleidingsstelsel. Verder is de toren uitgerust met acht rookgranaatwerpers, een actief beschermingssysteem en akoestische schotdetectie.

De gemodificeerde Leopard 1 met Cockerill 3105 toren tentoongesteld.
Foto: Twitter, Ronkainen

Birkeland en Huygens lokaliseren vijandelijke radar

Defensie realiseert samen met Noorwegen goedkope satellietcapaciteit

Gertjan van der Wal

Nederland lanceerde samen met Noorwegen op 3 januari de nanosatellieten Birkeland en Huygens. Dat gebeurde met een raket door SpaceX vanaf Cape Canaveral Space Force Station in de Amerikaanse staat Florida. De kleine en goedkope satellieten bieden Defensie eigen en meer nauwkeurige locatiedata van onder meer vijandelijke radars.

Birkeland en Huygens zijn niet veel groter dan een pak melk, wegen nog geen 10 kilo en blijken een doorontwikkeling van de apparatuur op de Brik II. Deze laatste werd 30 juni 2021 door Virgin Orbit vanaf een Boeing 747-400 in een baan om de aarde gebracht. Dat lanceerplatform vertrok vanaf Mojave Air and Space Port in Californië. "Met de twee nieuwe exemplaren doen we ook ervaring op in het besturen ervan. Dat kan niet met de Brik II", geeft het Defence Space Security Centre (DSSC) van de Koninklijke Luchtmacht in Breda aan.

DSSC is in 2014 opgericht en verantwoordelijk voor onder meer de inzet van de nanosatellieten. De besturing van de Brik II gebeurt vanuit het eigen hoofdkwartier, het *mission control centre* van de Birkeland en Huygens bevindt zich in het Noorse Kjeller bij het Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI). De systemen hebben speciale antennes om radiosignalen op te vangen en software om de locatie ervan te bepalen. "Het gaat daarbij om zogeheten ISR: *intelligence, surveillance en reconnaissance*."

Tandemformatie

De satellietnamen verwijzen naar de Noorse natuurkundige Kristian Olaf Birkeland en de Nederlandse astronoom Christiaan Huygens. "Beide systemen vliegen in tandemformatie in de ionosfeer op zo'n 550 kilometer hoogte met een onderlinge afstand van 15 à 25 kilometer", meldt DSSC. "Hierdoor kunnen ze tegelijk signalen opvangen en specifieke radarsystemen detecteren en identificeren."

Met de drie nanosatellieten betreedt Defensie het ruimtedomein dat tegenwoordig onmisbaar is voor de krijgsmacht. Denk aan navigatie, positie- en tijdsbepaling, communicatie, observatie en de genoemde *intelligence, surveillance and reconnaissance*. Militaire operaties leunen steeds meer op informatiegestuurde netwerken. De NAVO benadrukte het belang van de ruimte al eind 2019 door het tot operationeel domein te verklaren. De Nederlandse ontwikkeling geeft daar invulling aan en is een van de speerpunten in de Defensievisie 2035.

Deze wordt vormgegeven met kennisinstututen en partners binnen de NAVO, Europese Unie en/of een ander land. Noorwegen en Nederland zaten en zitten volgens DSSC wat betreft het ruimtedomein in dezelfde fase van ontwikkeling en invulling. "Beide lidstaten zijn bovendien strategische partners en hebben een hoogtechnologische industrie. Dat leidde tot de ontwikkeling en lancering van de microsattelieten Birkeland en Huygens. Uiteindelijk moeten deze ook inzetbaar worden voor operationeel militair gebruik", geeft DSSC aan.

MilSpace2

De twee satellieten zijn ontwikkeld binnen het MilSpace2-programma. Dat is een in 2015 gestart samenwerkingsproject van de Nederlandse en Noorse ministeries van Defensie, het Noorse militaire FFI-onderzoeksinstituut, producent NanoAvionics en de Nederlandse kennisinstellingen NLR en TNO. Dat gebeurde in het kader van de Strategic Mutual Assistance in Research and Technology (SMART) en het militair gebruik van de ruimte (MilSpace). Van-

Birkeland en Huygens tijdens de bouw. Foto: FFI

Raketlancering van de satellieten Birkeland en Huygens vanaf Cape Canaveral Space Force Station in Florida. Foto: Mediacentrum Defensie

wege de beperkte omvang en het gewicht zijn de lanceerkosten ervan aanzienlijk lager dan de traditionele grote en dure satellieten. Tegelijkertijd kunnen deze kleinere systemen kwalitatief hoogwaardige, militair relevante informatie verzamelen. "Het MilSpace2-project zorgt op termijn voor een strategische en operationeel relevante nichecapaciteit. Deze draagt dan bij aan de onafhankelijke inlichtingenpositie van beide landen", verzekert DSSC. Door de gekozen baan om de aarde kunnen de satellieten overal ter wereld worden ontplooid. "Dat is echter niet continu. Wanneer ze overkomen, is afhankelijk van je locatie en het draaien van onze planeet", stelt het Defence Space Security Centre. "Waar en op welk moment we Birkeland en Huygens inzetten, wordt afgestemd tussen Nederland en Noorwegen."

Luchtvaartpionier

De eerste stappen in het ruimedomein werden door Defensie met de Brik II gezet. De naamgever van deze satelliet staat symbool voor de ontwikkeling van de Nederlandse lucht- en ruimtevaart sinds 1913. Luchtvaartpionier Marinus van Meel bouwde toen het eerste militaire vliegtuig van de Luchtvaartafdeling in Soesterberg. Het Delftse bedrijf Innovative Solutions in Space tekende voor het ontwerp en de fabricage. Het Koninklijke Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR) ontwikkelde nieuwe technologieën die via deze satelliet in de praktijk werden gebracht. 982 Squadron en de Universiteit van Oslo waren verantwoordelijk voor de sensoren. Dit hele proces duurde twee jaar.

Een dikke eeuw na de eerste vlucht vormt ook de Brik II een experimenteel project van de Koninklijke Luchtmacht. "Zijn lancering was een eerste test om het potentieel van nanosatellieten voor militair en civiel gebruik aan te tonen. De Birkeland en Huygens zijn het vervolg daarop. Met dit drietal zullen we minstens drie jaar experimenten en zo kennis en ervaring opbouwen voor toekomstige satellietmissies."

De Brik II. Foto: Mediacentrum Defensie

De lancering is begonnen, nadat de raket met de Brik II door het moederschip is losgelaten. Foto: Virgin Orbit

Mensenrechten: van idealisme naar realisme

Mr. drs. C. Homan

In deze column is diverse malen aandacht besteed aan mensenrechten. Zo werd eerder geconstateerd, dat mensenrechten in zwaar weer waren komen te verkeren. De geopolitieke ontwikkelingen, de toename van autocratische regimes, migratieproblemen en de Russische inval in Oekraïne hebben sindsdien dit proces alleen maar versterkt. De periode van détente na het einde van de Koude Oorlog, waarbij het democratie en mensenrechten voor de wind ging, zijn definitief voorbij. In de laatste jaren zijn naast de Verenigde Staten andere grote mogendheden opgekomen, met China als de grootste uitdager en Rusland als vaak genoemde verstoorder. De strijd tegen terrorisme, de opkomst van populisme, het ontstaan van allianties tussen autoritaire regimes en het toepassen van repressietactieken hebben in vele landen geleid tot een afkalving van de rechtsstaat, democratie en mensenrechten. Soms verlaten staten zelfs internationale mensenrechtenregimes en soms worden ze eruit gezet.

Adviezen AIV

Deze ontwikkelingen noodzaakten de Nederlandse regering tot een andere aanpak van het mensenrechtenbeleid. Daarvoor leveren twee adviezen van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) een belangrijke bijdrage. Het uitgangspunt van de eerste adviesaanvraag van de regering aan de AIV was de toenemende druk op het multilaterale systeem.

De juridisch niet-bindende Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948) gaat uit van drie basisprincipes: universaliteit, gelijkheid/non-discriminatie en ondeelbaarheid. Meer dan tachtig internationale mensenrechtenverdragen en verklaringen zijn sindsdien gebaseerd op de Universele Verklaring, alsmede een aantal regionale mensenrechtenconventies en nationale (grond)wetten. Niettemin worden de basisprincipes van de VN-Verklaring echter steeds meer in twijfel getrokken.

Weber

Vaak wordt bij het onderwerp mensenrechten het onderscheid van Max Weber gemaakt tussen *Gesinnungsethik* en *Verantwortungsethik*. In het eerste geval gaat om het getuigen van morele normen en het vasthouden aan onvervreembare principes. Bij de *Verantwortungsethik*, gaat het om het op pragmatische wijze nastreven van haalbare compromissen met politieke tegenstanders. Het AIV advies beveelt meer *Verantwortungsethik* aan in het Nederlands mensenrechtenbeleid.

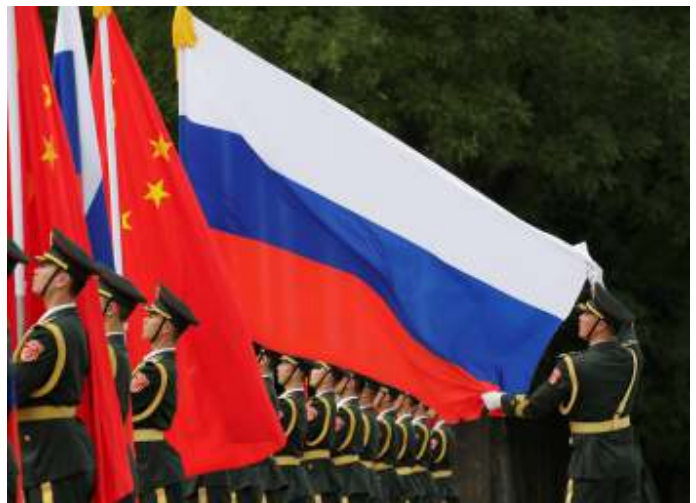
De vraag die onder meer rijst is in hoeverre Nederland bereid is bij mensenrechtenschendingen ergens anders kritiek te uiten, ook als dat economisch of politiek nadelen heeft.

De AIV dringt er in zijn advies op aan dat ons land zich inzet om binnen de multilaterale instellingen de procedurele ondermijning van de onafhankelijkheid en effectiviteit van het stelsel door andere staten tegen te gaan. Kortom: verdedig wat waardevol is.

Mensenrechtenbeleid

Ons land legt ook vaak vooral de nadruk op politieke en burgerrechten. Het advies benadrukt echter de ondeelbaarheid van politieke, burgerlijke, sociale, economische en culturele rechten. Er is een samenhangend en langjarig verhaal nodig, zo betoogt het AIV-advies.

Ook de samenhang tussen mensenrechten, democratie en rechtsstaat moet volgens het advies centraler komen te staan. De oproep om onverkort de rechtsstaat, democratie en mensenrechten te verdedigen moet dus nog steeds trots overeind staan. Verzwakking van een van deze drie onderdelen betekent ook verzwakking van de andere twee. Ook is van belang aandacht voor mensenrechten *'from below'* en het maatschappelijk middenveld. Om mensenrechten van onderaf te ondersteunen en te bevorderen moet volgens het AIV-advies dan ook nauwere samenwerking worden gezocht met bestaande én nieuwe actoren.

In de laatste jaren zijn naast de Verenigde Staten andere grote mogendheden opgekomen, met China als de grootste uitdager en Rusland als vaak genoemde verstoorder. Foto: Flickr, van huy nguyen

Eleanor Roosevelt toont in 1948 de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Deze gaat uit van drie basisprincipes: universaliteit, gelijkheid/non-discriminatie en ondeelbaarheid. Foto: Flickr, FDR Presidential Library & Museum

Eigen tekortkomingen

Nederland moet echter ook de eigen tekortkomingen in mensenrechtenbescherming niet kleineren, aldus het advies. De Nederlandse overheid moet deze krachtig aanpakken en dubbele standaarden voorkomen.

Dat vereist aan de beginselen van de Universele Verklaring vast te houden, maar eveneens door multilateraal samen te werken en naar gemeenschappelijke instrumenten te streven, volgens het advies.

Integraal beleid

Een meer geïntegreerde benadering, nieuwe partnerschappen en het bieden van effectief tegenwicht vanuit begrip voor de culturele context in andere landen zijn daarbij belangrijke bouwstenen, volgens het advies. Idealisme hoeft niet te worden geschuwd en er moet krachtiger worden ingezet op het behoud van het internationale verworvene op het mensenrechtenterrein. Tegelijkertijd moet om dat doel te bereiken verwezenlijken veel pragmatischer en realistischer worden geopereerd met erkenning van de realiteiten van vandaag, inclusief veranderende geopolitieke verhoudingen, aldus het advies.

Turkije

De geopolitiek staat dan ook centraal in het tweede advies van de AIV over Turkije. Een betoog voor *méér Realpolitik* vat het advies samen als 'principeel transactionalisme'. Anders gezegd: terwijl ons land moet vasthouden aan zijn principes, moet het tegelijkertijd proberen deals te sluiten met Ankara. Het is dan ook irreal, volgens het advies, om enkel relaties te onderhouden met landen die een onbevleed cv op het terrein van de mensenrechten kunnen overleggen.

Nieuw realisme

Dit nieuwe realisme van de AIV vindt steun in het bovengenoemde eerste advies over de mensenrechten.

Het strategische belang van het land aan de Bosporus is enorm, vindt het advies. Hoewel Erdogan een schandalig mensenrechtenbeleid voert, is Turkije geopolitiek van groot belang, aldus het advies. En Turkije biedt ook opvang aan zo'n vier miljoen Syrische vluchtelingen die wij hier in Europa niet willen. De Turkse positie, is door zijn ligging op het kruispunt van Europa, Afrika en Azië, en nu met de Russische oorlog in Oekraïne des te strategischer.

Hoewel Turkije autocratisch bestuurd wordt en de mensenrechtensituatie verslechtert, is de geopolitieke rol van Turkije dan ook belangrijker dan ooit. Zo kan deze NAVO-bondgenoot, gelegen op de grens tussen oost en west en aan de Zwarte Zee, bemiddelen in de oorlog in Oekraïne, een mogelijkheid die andere landen ontberen.

De rol van Turkije op het wereldtoneel plaatst Nederland voor de nodige dilemma's. De relatie moet op een strategischer leest worden geschoeid. Een proactief beleid op basis van vier verschillende fictieve toekomstscenario's (1. Voortgaande ambiguïteit, 2. Expliciete rivaliteit, 3. Toenadering, en 4. Vergrote wederzijdse afhankelijkheid) moet Nederland in staat stellen om op ontwikkelingen in en rond Turkije te anticiperen, aldus de AIV. De vier toekomstscenario's in het advies zijn ieder hiervoor voorzien van mogelijke beleidsopties.

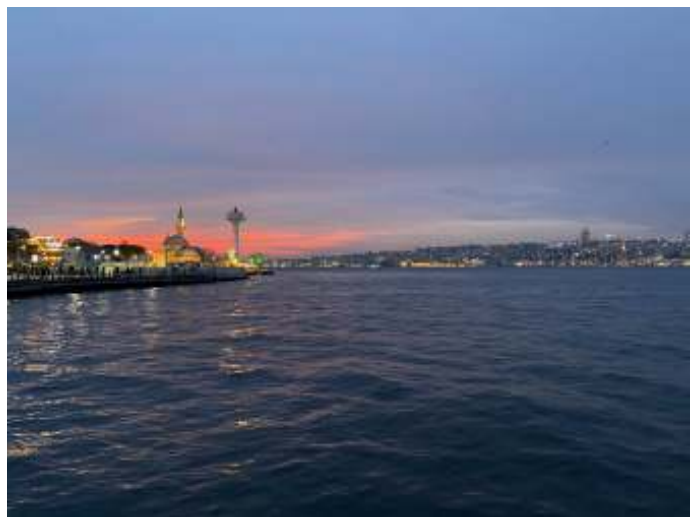
Tot slot

De twee AIV-adviezen vormen een belangrijke bijdrage aan de discussie over een heroriëntatie van ons mensenrechtenbeleid. Het is inmiddels immers duidelijk, dat een effectief mensenrechtenbeleid meer behelst dan enkel en alleen in het openbaar met het vingertje te wijzen. Nederland als 'gidsland' is inmiddels achterhaald. Want een buitenlands beleid gebaseerd op voorkeuren voor democratie en mensenrechten is immers in een wereld die bepaald wordt door geopolitiek en mondiale uitdagingen, zowel niet verstandig als contraproductief.

*Hoewel Erdogan een schandalig
mensenrechtenbeleid voert,
is Turkije geopolitiek van groot belang*

Ontvangst van een Turkse delegatie in Den Haag. Volgens de AIV moet ons land vasthouden aan zijn principes, maar tegelijkertijd proberen deals te sluiten met Ankara. Foto: Flickr, minister-president Rutte

Het strategische belang van het land aan de Bosporus is enorm. Foto: Wikimedia Commons, Batintr

Turkse pantservoertuigen als onderdeel van de VJTF in Roemenië. geopolitieke rol van NAVO-bondgenoot Turkije is belangrijker dan ooit. Foto: Wikimedia Commons, Allied Joint Force Command Naples

ONAFHANKELIJK DEFENSIE MAGAZINE
UITGAVE VAN DE KONINKLIJKE NEDERLANDSE VERENIGING 'ONS LEGER'

ARMEX

Voor een krijgsmacht die ertoe doet!

De zorg voor een deugdelijke krijgsmacht was in 1912 aanleiding om de Koninklijke Nederlandse Vereniging 'Ons Leger' op te richten. De onverantwoord grote bezuinigingen van de laatste decennia tonen aan dat we ons nog steeds zorgen moeten maken, ondanks dat recent de eerste voorzichtige stappen zijn gezet om het vermogen van de krijgsmacht te repareren. De Koninklijke Nederlandse Vereniging 'Ons Leger' zet zich daarom ook in onze tijd in voor een krijgsmacht die er toe doet!

Zij spant zich in voor een breed draagvlak voor onze krijgsmacht in de samenleving en draagt die boodschap uit naar de politiek, de industrie, de wetenschap en de media. Daarnaast toont zij zich betrokken bij uitgezonden militairen en hun relaties.

De vereniging organiseert tal van activiteiten zoals lezingen en bezoeken aan militaire locaties.

Aan de Rijksuniversiteit Groningen is namens de vereniging in samenwerking met het Nederlands Instituut voor Militaire Historie, een bijzondere leerstoel met als leeropdracht "Militaire geschiedenis, in het bijzonder de periode na de val van de Muur" ingesteld. Ook kent de KNVOL de Prins Mauritsmedaille toe aan personen of organisaties, zowel binnen als buiten de krijgsmacht, die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor de krijgsmacht.

Voelt u zich betrokken bij de krijgsmacht en ondersteunt u onze doelstelling, wordt dan lid van de Koninklijke Nederlandse Vereniging 'Ons Leger'. Meer bijzonderheden kunt u vinden op onze website: <https://onsleger.nl/>.

